

Відділ природи Закарпатського краєзнавчого музею: сучасність та перспективи

Михайло БІЛАНИЧ

*Закарпатський краєзнавчий музей; Відділ природи
bilanuch@ukr.net; вул. Канітульна 33, м. Ужгород*

Відділ природи Закарпатського краєзнавчого музею (ЗКМ) функціонує з часу заснування музею 1945 р. Від самого початку природнича експозиція ЗКМ сформована з експонатів, які перейшли із колишнього Земського, а також Природничого музею при Ужгородській гімназії, і складалася в основному з чучел тварин.

В наш час природнича колекція ЗКМ поділена на 4 групи основного фонду: ботаніка (Б), зоологія (З), палеонтологія (П), геологія (Г); деякі експонати входять до тимчасової групи (Т).

Геологічна колекція нараховує 1104 екз. Вона представлена вулканічними, метаморфічними та осадовими породами і мінералами. Ботанічний фонд налічує 1187 експонатів. Зоологічна колекція, представлена чучелами, вологими препаратами, скелетами птахів, ссавців, земноводних, плазунів, риб, моллюсків та колекціями комах. Слід зауважити, що значну увагу в залах Відділу приділено колекції водно-болотних птахів, які є важливим елементом орнітофауни краю (Джахман, 2012).

Ентомологічна колекція налічує 2216 од., зберігається у вигляді сухих препаратів. Достойне місце серед музейних експонатів займає колекція вологих препаратів риб із Закарпаття (42 од.), а також земноводних та плазунів — 24 од. Орнітологічна колекція нараховує 278 од., ссавців — 138 одиниць зберігання (Бучмей, 2012).

Палеонтологічна колекція налічує 875 одиниць і представляє палеозоологію і палеоботаніку краю (Біланіч, 2010, 2012). Тимчасова група повністю не досліджена; до неї відноситься 587 од. гербарного матеріалу.

Фондові колекції служать для створення нових та оновлення старих розділів експозицій і виставок. Інформація про частину колекцій і експонатів Відділу природи є опублікованою. Наприклад, опубліковано інформацію про групу експонатів плазунів та земноводних (Попов, 1998).

Частина експонатів розміщена в шести експозиційних залах Відділу природи, а інша частина зберігається в фондах музею. Зали Відділу природи представляють природу Закарпаття відповідно до висотного зонування краю: зали низовини і передгір'я, зали поясу букових лісів і зал зони річкових долин. Крім постійних розділів, в експозиційних залах періодично відкриваються тематичні виставки, наприклад у цей час діє виставка опалів, характерних для Закарпатської області.

Крім експозиційної та фондової роботи, співробітники Відділу природи беруть участь у натуралістичній та екологічній просвіті. Протягом року проводяться заходи, що приурочені до різних екологічних дат.

Наприклад, свято птахів традиційно святкується разом із юннатами Закарпатського обласного еколого-натуралістичного центру. Крім того, у залах експозиції постійно діє виставка «Птах року», що присвячена акції, яку щороку проводить Українське товариство охорони птахів.

Важливою є міжмузейна співпраця. Зокрема, восени 2011 р. відвідувачі Закарпатського краєзнавчого музею мали можливість порівняти природу Закарпаття з природою Східної Словаччини на основі експозиції Відділу природи та виставки, яку організували співробітники Східнословачького музею (м. Кошіце) (Бучмей, Біланич, 2011).

Наразі перед співробітниками Відділу стоїть ряд важливих завдань. Одними з найактуальніших є повна реконструкція експозиційних залів Відділу природи, детальніше дослідження фондових колекцій, формування електронної бази даних експонатів та колекцій, подальший розвиток еколого-просвітницької діяльності та ін.

Біланич М. М. Палеонтологічна колекція хребетних у Закарпатському краєзнавчому музеї // Сучасні аспекти природничої музеології: Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 11–13 вересня 2012 р. — Київ–Канів, 2012. — С. 79.

Біланич М. Палеоботанічні зразки в фондовій колекції Закарпатського краєзнавчого музею // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. — 2010. — Вип 9–10. — С. 116–119.

Бучмей О. Природничі колекції Закарпатського краєзнавчого музею // Сучасні аспекти природничої музеології: Матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 11–13 вересня 2012 р. — Київ, Канів, 2012. — С. 80–81.

Бучмей О., Біланич М. Музейна праця на благо народів // Срібна Земля. — 2011 (23 вересня). — № 26 (804). — С. 7.

Джахман Р. Водно-болотні птахи в колекції Закарпатського краєзнавчого музею (каталог) // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. — Вип. XII. — Ужгород, 2012. — С. 16–24.

Попов В. Земноводні та плазуни Закарпатської області в експозиції і фондах Закарпатського краєзнавчого музею // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. — Ужгород: Патент, 1998. — С. 126–130.